

EGYSZERŰ IMÁDSÁG.

HETEK óta nem vették szavát. Komoran jött-ment a nagy darab ember. Máskor szelíd hangja rekedten sujtotta kérdezősködő feleségét, ha az nagy nehezen feleletre bírta.

Hiszen mindenki érezte, hogy baj van a fejük felett. A harmadik év rossz termése végképpen aláásta a kis család nyugalmát. Az adót már júniusban kezdte hajkurászni a végrehajtó. Árán alul pocsekolták el a terményt, hogy megmaraszthassák a kis bútort, ágyneműt. De, mikor elrendezték az adót, hamarosan ráeszméltek a még nagyobb bajra :

— A bank ! Teremtő Isten, — nehogy törlesztésre, de még kamatra sem telik !

Valahogy csak ment eleinte a dolog. A tengerit is előre eladták. Került a ház körül egyéb apró-cseprő is. De tudták, hogy ez nem mehet így sokáig. S a csikos huzatú ágynemű alatt alvástalanul fetrengett az asszony. Éjfél sem várva, kiugrott az ágyból és dolgott keresett magának Márton.

Az öregasszony nem hánykolódott és nem fogott idő előtt munkába. Mozdulatlanul feküdt, de beesett, rémült szeme még a sötétségtől is kérdezősködött. Szegény agyát pattanásig feszítette a gond. És, ha senki sem hallotta, nagyokat sóhajtvá fohászkodott segítségért az Istenhez.

De a segítség nem akart jönni. Különben is : csak csoda segíthetett volna már. S ezt a csodát próbálta kikényszeríteni sorsától Mészáros Márton, mikor megírta a levelet.

A levél öccsének szólt. Mészáros Feri még tíz évvel ezelőtt neszét vette, hogy olyan idők jönnek, mikor nehéz lesz megélni harmadfél hold földből. Eladta jó áron, aztán nyakába vette a világot. Addig ment, míg rá nem talált régi gazdájára : Szekeres kapitányra.

Szekeres kapitánynak azóta felvitte Isten a dolgát. A sarzsija most sem volt nagyobb, sőt a katonaruhát is régen levetette, de Mészáros Feri csak most tudta meg : milyen nagy urat szolgált ő három esztendeig. Mert abban az időben bizony szűkösen éltek. Éppen csak a kis tisztifizetésből, soha nem is hallott arról a hűséges tisztiszolga, hogy birtok áll az ura háta megett.

Már pedig állott. Hatezer hold, tehermentes, feketeföld. Jó helyen, ott, ahol nem nyúlhatott utána sem szerb kéz, sem román. Csakhogy az öreg Szekeres Péter annyira rajta ült, hogy nem látszott ki alóla az a szép, nagy darab jószág. Egyszer aztán az öreg úrnak is meg kellett

tanulnia, hogy jobb feküdni, mint ülni. Lefeküdt. Fia, rokonsága betette a hagyományos tölgyfakoporsóba. S attól kezdve úr lett Szekeres Géza. Jó úr. Jó gazda. Jó helyet talált nála a határon túlról jött Mészáros Ferenc.

Sok, hosszú töprengés fordította odáig Márton eszét, hogy az öccsének írt. Mikor feladta a levelet, legjobban szeretne volna visszahúzni a zöld ládikóból. De már nem lehetett. Búsan fordult hát hazafelé és bánta, hogy ilyen hamar megpróbálta az utolsót is. Mert előbb itthon kellett volna még kísérletezni, mielőtt megtudta, hogy odaát sincs remény.

Az első két nap még csak elcammogott valahogy. De a következők már sehogy sem akartak tovább mozdulni. A várakozás annyira ráakaszkodott a lábukra, hogy úgy látszott: hét esztendeig tart egy nap, mint a mesében.

Hiszen, ha beszélhetett volna róla valakiről. De éppen az volt a baj, hogy nem szólhatott. Mert nem lehet még tudni: milyen válasz telik az öccsétől. Ha jól utána gondolt, nem is várhatott valami sokat. Mert annak idején szép szóval, majd veszekedéssel, minden áron le akarta beszélni a földeladásról.

Kemény és keserű mondások bukkantak fel az emlékezetében. Ezt vagy amazt, ennyit vagy annyit, talán mégsem lett volna szabad mondania szegény Ferinek. Dehát, ezt most már nem lehetett visszavenni. Most már igazán nem volt más hátra, mint várni, hogy a testvéri szeretet le tudja-e győzni a rossz emlékeket?

De, már december fordult november után s válasz mégsem jött. Márton most már nemcsak szótlán, de goromba is lett. Morgott, csak-hogy nem harapott, mint a veszett kutya. Kitöltötte bosszúját az állatokon is. Soha nem kapott annyi ostorozást a vén Sárگا, mint ezekben a napokban.

Érezték már apjuk rossz kedvét a gyerekek is. Marci vasárnap tisztességére kapott egy nyaklevest, Erzsi meg csak szepegvé mert ránézni az apjára, ha befordult a házba. Az öregasszony falhoz lapulva, ajtó mögé megbujva járt, hogy észre ne vegyék.

S mégis éppen miatta tört ki a háborúság.

Mert eddig komoly veszekedés még nem ütött tanyát a Mészárosék házában. Tíz békeséges esztendő után az volt az első, igazi zenebona, mikor egy reggel Márton rákiáltott a beóvakodó öregasszonyra:

— Maga is mindig akkor mászkál, mikor nem kéné!

Kibuggyant a könny a megfakult szemekből. De nem feleselt és nem panaszkodott. Némán fordult vissza az udvarra az összeszededetett tűzrevalóval.

Ez a szótlán tülés feloldotta a Zsuzsika szívében megkristályosodott keserűséget. Hirtelen eszébe jutott, hogy hűvös szél fúj, anyja az éjszaka köhécselést fojtott el párnáiba. Még megfázik a vékony réklíjében... Bizonyosan belebetegszik...

Felkapta a nagykendőjét. Vitte anyja után. Az ajtóból szólt vissza az urának.

— Most már még ettől az áldott lélektől sem nyughatik kend!

Az volt. Áldott lélek volt a Zsuzsika anyja. Mikor ura halála után magukhoz költöztették, nem hozott viszálykodást a portára. Inkább nagy segítség számba ment, mert még jól bírta magát. Hogy a gyerekek egymásután jöttek, nem kellett Zsuzsikának itthon strázsálnia őket. Mehetett az urával minden mezei munkára. Mikor delelőre dülő végére telepedtek Mészáros Mártonék, jó étel is kigőzölgött a mázas szilkékből. S az öregasszony olyan kedveskedve, olyan jó szívvvel rakosgatta Márton tányérjára a csirkemáját, disznó kövéresét, mintha nem is anyós, hanem édesanya lenne. S most mégis mértéktelenül felbosszantotta Mártont a felesége szava.

Mire az asszony betessékelte didergő anyját, már annyira belelovalta magát a méregbe, hogy kegyetlen szóval tuszkolta a kemence felé az összegörnyedt öregasszonyt:

— Úgy, úgy... Bújjék bele a kemencébe!... Úgyis gyehennára való minden vénség!

A keskeny ajkak körül megremegtek a szarkalábak. De nem sírt az öreg. Sőt úgy tett, mintha nem is hallotta volna a kötekedő mondat. A lánya kedvéért eres, sovány kezével megtapogatta a kemencét, de veje kedvéért nem sokáig motoszkált a meleg körül. Hamar felvette a krumplis szakajtót és hártavékonyan hámozni kezdte a rózsakrumplit.

De éppen ez a nagy szelídség szakasztotta ki Zsuzsika szívéből a haragot. Mikor anyjára először szólt rá gonoszul az ura, úgy érezte, mintha valami megpattant volna a szívében. Mert sokszor próbálta elgondolni, bár sohasem tudta egészen kikerekíteni ezt az elgondolást, hogy mikor először tévedt össze a szemük, a jó Isten talán kifeszített közöttük egy vékony, láthatatlan húrt. Olyanformának képzelte ezt, mint a hegedű húrja, csakhogy ezen mindig átrezgett egyik szívből a másikba minden érzés. Csakis ez pattanhatott most el, mert nemhogy megértette volna az ura haragját, de inkább átvitte rá ezt a haragot az igazságtalanságért.

Csipőre lendült a keze. Magának is idegenül hangzott, amit mondott:

— Na, akkor a te anyád bizonyosan nem fázik most!

Beleharapott a nyelvébe, mikor kimondta. Most jobban fáj neki ez a szó, mint az, amit az ura az ő anyjának mondott. Mi is történt vele?... Hiszen kardos asszony, nyelves asszony volt az öreg Mészárosné... De most, halála után mégsem kellett volna meggyaláznia... Hiszen halálos ágyán megkövette a sok látránkodásért. Ő maga ápolta, szemét is ő fogta le s a halál szomorúsága elmosta a sok régi szomorúság emlékét.

Anyja is megdöbbenve emelte a fejét. Nem ismert rá leányára ebben a harcias teremtésben. Szelíd szava szinte simogatta volna a szívét, hogy lecsillapítsa felgerjedt indulatát, de észre is akarta téríteni, nehogy végképpen eljártssza a békességet:

— Ugyan, ugyan Zsuzsika . . . Üss a szádra leányom . . . Hótról jót, vagy semmit . . .

Még csak most tért magához Márton. Úgy kapta fel az öregasszony szavát, mint a labdát. Vágta egyenesen a felesége fejéhez.

— Látod, hogy eszel anyád? . . . Hótról jót . . . Persze, beszéltek róla elég rosszat életében, úgy-e?

Észretért az asszony. Bűnbánóan tartott az ura felé. Még a kezét is elébe nyújtotta :

— Ne haragudjék Márton . . . Nem akartam megbántani . . .

De már nem volt annyi tiszta víz, amennyi elolthatta volna a Márton haragját. Éppen jókor jött ez a szóváltás. Kitűzte magának, hogy, ha mára nem érkezik válasz az öccsétől, nem is jön soha. Akkor pedig mindenük dobra kerül. Még napszámos sem lehet belőle, mert hiszen kinek kell ma már napszámos? . . . Mehetnek országutat róni, vagy sorba felakaszthatják magukat . . .

Sorsra érzett tehetetlen dühét az asszonyokra zúditotta. S mintha az emberi lelkekben titkos záruk őriznék a sok, nem is sejtett gonosz-ságot, elképzelhetetlen istenkáromlást és felesége családjának gyalázását sodorta ki belőle a keserűség :

Zsuzsika dermedten hallgatta. Úgy csapódtak hozzá az egyes szavak, mintha szennyel dobálta volna az ura. Ott is maradtak, örökre, letörülhetetlenül . . . Ez volt hát a Márton szívében iránta . . . irántuk . . . És ezzel az emberrel élt ő együtt tíz esztendőn át . . . Jött vele tisztán, lélekben is érintetlenül . . . Gyermekeket adott neki, hogy legyen kiknek szerezgetniök . . . Bajában vigasztalta, munkájában segítette . . . Álmát virrasztotta, jókedvét még jobban felszította . . . S ez az ember így gondolkozott róla . . . róluk . . .

— Hótról jót . . . Na, rólatok hóttotok után se lehet jót mondani ! . . . Tán azt, hogy rám varrtad magad, kódusan, egy szál ingbe . . . Persze, segített ez a vénség is. Mert ez nem járt utánam, mint más anya . . . Úgy lapult, ha betévedtem hozzátok, mintha eszébe se lett volna rámsóznia a leányát . . . Én még a bolond, éppen ezért akartam még jobban . . . Álnok minden fajtátok . . . Az lesz ez a két kölyök is . . . Meg piszkosak vagytok, prédák, rendetlenek . . . Ni !

Diadalmasan mutatott a félrebillent kosárra. Az öregasszony reszkető keze nem bírta el az izgalommal együtt a nehéz szakajtót is. Valamilyiket el kellett ejtenie. S a vékony krumplihéj közé bizony már vastagabb csigák is kanyarodtak. Kezét nem úgy irányította könnyes szeme, mint az akarata.

Zsuzsika elvesztette magát. A mosolygó, túró asszonyból furia lett. Valósággal rikácsolt a hangja :

— Úgy hámozza azt a krumplit, ahogy akarja ! Magáét hámozza ! Mert ezt nem Mészáros Márton panaszos földje termette . . . Ezt az özvegy Molnárné kertjéből ástuk.

Ez a fogalom is idegen volt ebben a házban. Meglebbentek a karton

függönyök. Magasra csapott a tűzhely lángja, mintha ki akarna nézni, hogy hol is van . . . Még a fekete macska is abbahagyta a dorombolást. Leugrott a kemence válláról és ész nélkül rohant a csukott ablaknak. Minden elhallgatott, úgy megdöbbsent az enyém-tied kérdését hánytorgató asszonytól.

Csak Mészáros Márton nem döbbsent meg. Úgy kapott a veszeke-désen, mintha régen várta volna. Az ajtóhoz lépett. Megpergette kerek fakilincsét. Szélesre nyitotta. Úgy ripakodott rá az öregasszonyra :

— Akkor hát kifelé ! . . . Ha panaszosnak érzi a Mészáros Márton kenyerét, egyék panasztalant . . . Menjen Molnár Istvánékhoz . . . Majd megörülnek ott a téli kosztosnak.

Még most is hangtalanul állt fel az öregasszony. Indult az ajtó felé. Végigviharzott ugyan az agyán, hogy a fia házához sem mehet, hiába még az ő tulajdona ez a ház haszonélvezet jussán. De ott igazán nem fogadná szeretet. Fia felesége még a levegőt is sajnálja mástól . . . Hiszen ezért a kis krumpliért is mennyi átkot szórt, mikor fia elhozta neki . . . S ő is csak azért fogadta el ebben az egyetlen esztendőben, mert már nagyon erősen kopogtatott veje ajtaján a szükség.

Nem tudta, merre induljon. Nem tudta, hol hajtja majd le a fejét. Csak vánszorgott az ajtó felé. De a lánya megelőzte. Magasra emelt fejjel lépett melléje. Hogy, hogy nem, már egy kis batyú is gömbölyödött a karján. Félvállról vetette hátra az urának :

— Legjobb is, ha megyünk mind a ketten . . . Kend meg maradjon itt magának !

Az udvaron felcsendült az iskolából jövő Marci hangja. Az asszony megremegett . . . Könnyű azt mondani, hogy maradjon itt magának az ura . . . De, mikor nem egyedül marad itt . . . Mikor itt marad vele ez a két gyerek is . . . Ez a két szegény gyerek, aki napokon át nem hall jó szót . . .

A férfin is valami ehhez hasonló gondolat zúgott át. Ha kedve szerint tehetett volna, most talán elsírta volna magát. Mélyről felbugó, nehéz férfisírással panaszolta volna a tehetetlen családfő fájdalmát . . . De ezt nem engedte a büszkesége. Ez a büszkeség mást parancsolt.

Odaugrott az asszonyhoz. Megfogta a karját, hogy megroppant benne a csont. Visszalódította :

— Majd, még mán komédiát is csinálunk, falu csúfjára ! . . . Mit akarsz? Hová mész ! Itt a helyed ! Mindjárt jön a két gyerek, hát ne tedd magad !

Zsuzsika nekiesett az ágynak. Feljajdulva érezte homloka koppanását.

Az öregasszony még az ajtóban állt. Őt senki sem marasztalta. De, mikor alétan lebukó leányára visszanezett, hatalmas hangon parancsolt a szíve. S bár veje elűzte, anyai szíve megálljt vezényelt. A dézsához ugrott. Hirtelen mártott törülközőt csavart a Zsuzsika vércoronás homlokára.

Mártonban megakadt a káromkodás. Mindent egybevetve, még meg is könnyebbült, hogy így fordult a dolog. Változott érzéssel morgogott anyósának :

— Úgy, úgy, ides... Legyen magának több esze...

* * *

De ez a jó mondás sem fordította meg a sorsukat. Mintha az a nap bebocsátotta volna házukba a gonoszt, most már minden felkelő nap elhozta a civakodást. Tudták már a gyerekek is, hogy nem jó otthon lenni. Ha a könyveiket behozták, elszéledtek. Még korgó gyomruk sem zavarta haza őket. Késő este jártak haza. A kemence vállán mindig akadt sült tök, héjjában főtt krumpli. Hogy napközben hol jártak, mit ettek, azt csak nagyanyó kérdezte ki nagy suttogva. Ő készített nagyobb darab szalonnát a Marci tarisznyájába. Ő kent nagyobb darab lekváros kenyeret Erzsinek is.

Zsuzsikát mintha kicserélték volna. Az első veszekedés óta nem törődött semmivel. Mintha ura szavai nyomán átváltoztatta volna valami gonosz tündér: elhanyagolta magát. Rendetlen lett és lusta. Nem főzött, nem mosott, nem takarított. Leginkább a kemencepatkán ült és maga elé bámult.

Igaz, hogy a feje még most is egyre fájt. Néha úgy érezte, mintha nem is az az ütés, hanem az ura sok szemrehányása kavarta volna fel minden gondolatát. Körbe-körbe forogtak, összetéveszthetően vigyorogtak rá. Nőttek vagy zsugorodtak és összevegyültek a maga gondolataival. Már maga sem tudta: mit mondott az ura, mennyit tett hozzá az ő elképzelése. Csak akkor kapott ki egy-egy zokszót, mikor új veszekedés csordult elgyötrött szívükből. Szinte kéjesen tapasztotta rá urára a gyalázkodást. Tíz boldog esztendő, békességes esztendő eltorzulva, kificamítottan változott előttük elégedetlenség évekké.

Az öregasszonyon nem fogott az elátkozott ház hangja. Maradt, aki volt: tűrő és dolgozó jóság. Csak vékony arca lett még beesettebb. S rémült szeme kereste békítő, haragoszlató anyanézéssel a két meggyötört teremtés szemét. Reszkető keze nemcsak gondoskodott, de simogatott is. Meg-megenyhitgette leánya folyton fájó fejét, kisimogatta a fáradságot a tanulástól megráncosodott gyermek homlokokról. Csak éppen veje halántékához nem mert nyulni soha. Pedig a szánalom és a megbecsülésben eltöltött esztendők emléke sokszor vezette volna a kezét, hogy megnyhítse azt a rettentően megduzzadt kék eret is és beszédre bírja a magábasüppedt férfit.

Mert nagyanyó szívében nem mosódtak el a békesség évei. Ő józanul és hálásan rakosgatott mérlegre mindent. A kapott jót megnövelte azzal, hogy a veje ezzel nem tartozott neki, a rosszat pedig összezsugorította, mert arra gondolt, hogy ezt csak a gond mondatta vele. Így még mindig sokkal több jót látott Mártonban, mint rosszat. S próbálta leányával is így nézetni az urát.

De Zsuzsinak hiába beszélt. S az volt a legszomorúbb, hogy veje sem hitt békítő szándékában. Önvád tépte ugyan felesége szomorú szeme miatt, de nem jutott el odáig, hogy ezt nyíltan meg is mondja. Inkább bűnbakot keresett. S ez a bűnbak az öregasszony lett.

Akkor látszott ez meg legjobban, mikor nagy, pecsétes levelet hozott a kisbíró. Egy bőrkabátos úrforma is volt vele. Szétnéztek az istállóban, szétnéztek a padláson. A házba is benyitottak. Benyultak még a párnák közé is. S mikor elmentek azt mondta Márton a családjának:

— Na, tizedikén mehet, ki merre lát... Akit most árverelnek, annak nem marad még a rajtavalója sem...

Mintha a közeli csapás végre új tetre ösztönözte volna. Hangosan kezdett tervezgetni:

— Hiszen, Braziliába még mi is kimehetünk... Járt itt a mult héten is egy úr, ingyen vinné ki a családot, azt mondta...

Hosszú idő óta először mert hozzá szót intézni az öregasszony. Mintha nem is az ő hangja lett volna, bátortalanul, csengéstelenül tört ki a szívéből:

— De Márton, hiszen azt mondják, hogy ott elpusztul minden...

Nem engedte befejezni a mondatot. Kapott rajta, mint koncon a harapós eb:

— Ne féljen! Kendet nem is visszük oda!... El nem vinném magammal, ha aranyból volna sem. Nem is kell ott az ilyen vénség... Mink meg ha pusztulunk, legalább együtt pusztulunk...

A gyermekek tágranyitott szemmel néztek apjukra. Kristálycseppek torlódtak szemszögletükbe. Hetek óta minden jót csak nagyanyótól várhattak. Más már nem is törődött velük. Ebben az órában talán kisebb szomorúság lett volna számukra, ha közönyös anyjuktól akarja elválasztani őket az apjuk. Mert Zsuzsika most is csak ült a karospadon. Rákönyökölt az asztalra. Fájós fejét tenyerébe támasztva, hangtalanul ingatta a felsőtestét, mint a halottsiratók.

Jajgatva tört a sírás az elkínzott gyermekekből. Odarohantak az öregasszonyhoz. Átfogták két oldalról. Ráncos arcát mindenütt elborította üde ajkuk csókja. Melengették roskadt testét, mintha fiatal vérükkel akarnák őt is megfiatalítani.

Márton nem bírta nézni őket. Mint már annyiszor, bevágta maga után az ajtót. Ment, hogy megkeresse az urat.

Megtalálta. Meg is beszélte vele a dolgot. De kiderült, hogy nagyanyót mégsem lehet itthon hagyni. Darabszámra kellett szállítani az embereket, így lett öttagú a család. Mikor hazajött, csak annyit mondott hát a kerekrenyitott szemű kisfiának:

— Megmondhatod nagyanyádnak, hogy ne féljen, nem fázik a télen... Brazília napja majd fűt neki is...

Igy tudta meg az öregasszony, hogy mennie kell. Nem tiltakozott. Nem huzódzott. Maga miatt nem is bánta, akármilyen lesz. Csak a gyermekekért fájt a szíve. Mert hiába titkolták, az erdélyi falvakba már be-

szivárgott a rémhír, hogy ártalmas bogár mászik a zsenge gyermekek körme alá az idegen országban. Ki sem bujik onnan, míg a másvilágra nem szurkálja őket.

Ha tehette volna, összeölelte volna unokáit s vitte volna a maga kis portájára. De még ezt sem tehette meg. Így megbénult leánya helyett a készülődés, csomagolás ügyét vette kézbe. Pedig nem egyszer hallhatta veje mormogását. Márton nem is titkolta, hogy csak kénytelenségből viszi magával. Akárhányszor hozzávágta!

— Úgy készülődik, mint egy menyasszony . . . Pedig, ha élne a másik fiam . . . El nem vinném magammal bosszúságnak a világot sem . . . Nem én, még abba a pokol tornácába sem!

Nagyanyó enélkül is tisztában volt vele, hogy nem veje szíve húzza a szekerét. Sokszor elgondolta, hogy hej, ha más helyre, jó helyre mehetnének, nem is váltana neki útlevelet! De ez sem bántotta már. Annyira szívéből szakadottnak érezte az egyre szülőtlenebbé váló gyermekeket, hogy úgy gondolta: elédegel addig, míg azok élnek. Azután meg majd befogadja őt is a kegyetlen, idegen föld.

Nyolcas szám vigyorgott le a forgató kalendáriumról. Az öregasszony reszkető keze forgatta előbbre. S most mégis úgy beleszúrt a szívébe, mintha már ott áskálna az ártalmas, braziliai féreg. Tizedikén itt vége lesz a világnak . . . A ruhanemű ugyan már ott vár a házában, ezt elmentette az árverezés elől. De a keservesen szerzett kis holmit, meg a maga asszonyi életének kopottas tanuit is idegenek hurcolják szét azon az átkozott tizedikén.

A veje most sem sajnálta tőle a zokszót, de most még jobban megértette ezt. Ő maga ugyan nem haragudott soha senkire és imádkozással könnyítgette a lelkét, dehát az ember sokféle. Férfiből gyakran zaklat ki igazságtalanságot a keserűség. Azt már látta, hogy a leányára nem számíthat. Ha pénze lett volna, százszor orvoshoz vitte volna, mert érezte, hogy a fejében meghibázott valami. De nem volt pénze. Így kénytelen volt tétlenül nézni nagy némaságát, merev szemét is.

Nyolcadikán este mégis megszólította:

— El kellene innen mennetek Zsuzsika.

Az asszony ránézett. Mereven, élettelenül lógott a keze is, mint a szélütötteké.

— Beszéltem keresztanyáddal, Zsuzsika . . . Azt mondta, hogy meg lehetünk nála a tisztaházban, míg a hajó indul . . .

Az asszony felállt. Nem sóhajtott. Nem tiltakozott. Indult az ajtó felé, mint egy holdkóros.

Márton üres házat találhatott volna, mert a gyermekek anyjuk után szegődtek, mint néma kotló után a tétova csibék. De nagyanyó most is helyt állt. Vacsora nélkül mégsem hagyhatja a nekibúsult férfit. A liszteszsák még kiadott egy gyuratra való tészát. Komaasszonyától hozott egy kanálnyi zsírt is. Túró is került a likacsos zacskóból. Már főtt is a víz, mikor Márton belépett.

Körülnézett. Barázdás homlokán régen nem látott fény ragyogott. Szemének merevsége is engedett. Néha a zsebéhez nyult, mintha nem akarná hinni, hogy ott van a bajból kivezető írás . . . Pénz is . . . Engedély is . . . Az egész jövő . . .

S a hangja ellágyult, mikor megkérdezte :

— Hol van Zsuzsika?

Az öregasszony megijedt. Most csinált még csak bolondot, hiszen ez az ember talán agyon is üti, amiért hire-tudta nélkül eltávolította a feleségét !

Nem volt kenyere a hazudozás, mégis legszívesebben ahhoz fordult volna most. Hanem Márton megelőzte :

— Persze, haragszik rám . . .

Érezte, hogy valami változás történt. Talán a hajó indul hamarabb.

Végzetüktől iszonyodva, de az emberséges hangot megfogva, sietett a válasszal.

— Dehogy haragszik . . . Dehogy is haragszik . . . Tudja, hogy baj van, azért olyan szomorú . . .

— Nem csakazér . . . Én tudom, hogy nem is azér . . . Hanem a komizságomér . . . Meg magáér . . .

— Miattam nem . . . Én miattam nincs miért haragudni . . .

— Jobban tudom én azt, ides . . . Tudok én mindent . . . Tudtam én akkor is mindent. De nem tehettem róla . . . Isten látja a lelkem : nem tehettem róla . . .

A forróvíz szapora bugyborékolással indult kifelé a fazékból. Sűrű gőz töltötte meg a szobát. S mikor az öregasszony felemelte a fedőt, bátran törülgethette a szemét is. Hihető volt, hogy csak a gőztől könnyezik.

Úgy tett, mintha nem is venné észre. Szaporán kezdte beledobálni a vízbe a keményregyurt négyyszögletes galuskát.

A munka bátorságot is adott neki. Az egész igazsággal hozakodott elő :

— Zsuzsit bizony én küldtem el . . . Gondoltam : jobb neki, ha nem nézi végig, mi lesz itt holnapután . . .

Huncutul villant a Márton szeme :

— Hát mi lesz itt holnapután?

Nagyanyó arcát hosszúra húzta a csodálkozás :

— Hiszen te mondtad . . . Azt mondtad . . . Hogy tizedikén lesz, úgy mondtad . . .

— Azt mondtam, úgy mondtam, de most meg mást mondok . . . Most azt mondom, hogy innen ugyan senki el nem visz egy darabot sem, csak a magunk igája.

Régen látott vendég, mosolygás szivárványozott szét barna arcán :

— Az se messze, csak az állomásig. Ott vonatra rakjuk mindenünket. Meg sem állunk Magyarorszáig ! Megyünk Szekeres Géza nagyságos úrhoz ! Mert, hogy én leszek a béresgazdája !

Nagyanyó nem tudta: ki az a Szekeres nagyságos úr... Alig értette meg, mit jelent manapság a béresgazdaság, biztos konvenció, adómentesség, emberséges bánásmód, biztosított jövő... Csak azt értette meg, hogy veje életében jó változás történt... Hogy készül el innen valahova... De már nem Brazília gyermekgyilkos földjére, hanem valami igazi jó helyre... Jó helyre, ahol már nem lesz szükség egy ilyen szegény, vénasszonyra...

Míg bajban voltak sohasem hánytorgatta, de most elébe állott a veje minden zokszava. Dehogy is számíthat irgalomra... Hiszen csak muszájból vitte volna magával.

Gondolatában már búcsúzkodni is kezdet szomorú leányától, kis unokáitól, még ettől a kicserélt embertől is. De azért le-lekapta a fedőt. Belekavart a fővő tésztába, nehogy összeragadjon. Szűrte le és öntötte rá a zsíros, tejeles túrót, mintha ez lenne most a világ legfontosabb dolga. Még az is eszébe jutott, hogy bizony, a tepertő most lemarad róla, pedig úgy szereti igazán Márton... Na, de majd lesz nekik már ezután az is... Nekik lesz...

Míg a tésztát kavargatta, közbe-közbe félre kellett fordulnia, mert szeméből most már szakadatlanul szivárgott a könny... Nagy kövér, cseppek nedvesítették a feltapasztott szobát.

Nem is vette észre, mikor egyedül maradt. Felterítette a csikos abroszt. Cifra tányért, villát tett reá, középre állította a csuszát, aztán leült a patkára.

Vállát sokszor rángatta a zokogás. Úgy ült, mint aki egész multját eltemette s szomorú jövőjéből hantolgatja fel. Most nem látott már maga előtt semmit... Semmit...

A kislány hangja térítette magához. Mintha ezt a hangot kicserélte volna útközben az apja, régi, csicsergő zengésével töltötte meg a szobát.

— De én csak akkor megyek el, ha nagyanyót is elvisszük...

A kis Marci is ráduplázott. Éneklő, rimánkodó hangja belefónódott a kisjányéba:

— Vigyük el nagyanyót is, édesapám!

Felriadt. Mosolyogva áll a szoba közepén Márton. Mellette a két gyermek, összetett kézzel, mintha imádkoznék. S a ajtófélfához Zsuzsika támaszkodott, szemében valami ébredező, várakozó csillogással.

Márton egyenesen az asztal felé tartott. De, mielőtt leült volna, leemelte a fedőt. Bizony, dermedező félben volt már az étel, csak most eszmélt rá az öregasszony, hogy ilyen kihülten még soha nem került a család elé. De lám, Mártonnak így is jó volt. Mert ehhez a meghült, félig elkészített ételhez fűzte az első, igazi jó szót:

— Persze, hogy elvisszük!... Nagyanyó nélkül én sem mennék egy tapodtat se. Hát ki főzne nekünk ilyen pompás túróscuszát?!

Az ajtó mellett felzokogott az asszony. Csak most vált el az ajtófélfától. De jött... Meg sem állt, míg ura vállára rá nem esett régen

sajgó feje. S a feltörő, enyhítő zokogás végképpen kisodorta belőle a fájdalmat.

Az öregasszony a kemence mellett szipogott. A két gyermek tétován nézett egyik nagyról a másikra. Kis szívük már megenyhült, hiszen, nemcsak jó helyre mennek, de nagyanyó is velük mehet . . . Nem értették hát : miért hagyják végképpen elromlani a finom ételt.

A kis Marci megköszöri a torkát. Bár az asztalon még csak egy teríték volt, hirtelen melléje állott. Keze újra megtalálta az imádkozás mozdulatát. S vékony gyermekhangon ég felé szállt a hálálkodás :

— Aki ételt, italt adott . . .

Nem egyedül fejezte be. Mire véget ért az ima, kis nénje éhsége, apja bűnbánata, anyja engesztelődése és nagyanyja imádságos felszabadultsága is ott szárnyalt felfelé :

— Annak neve legyen áldott . . .

Szentmihályiné Szabó Mária.

ŐSZI ELÉGIA.

*Az ősze fordulok kopott
során a régi nyárnak,
a zengő eresz háborog,
friss záporok danáznak.*

*Bomlott a szív tört bibora,
a nap kihült zsarátnok,
remény a vágyak hímpora,
de minden fény zarándok:*

*A fény arcára árny borul,
okulni él az ember,
a kedv a búval párosul,
most csend jó, enyhe szender.*

*És mákony-álmom, sajduló
bübája lila ősznek,
talán utolsó forduló
a télbe költözönek,*

*Kit daltalanná játyoloz
a Bú konok bilincse,
az Élet-ján árva toboz,
ki tudja, titka nincs-e?*

*Tán pikkelye is színarany
belülről, burka bronz csak
és hordozója hangtalan
egy végtelen titoknak!*

*S az Élet titka velemegy,
ha átfordul a Télbe,
tar fákon hó lesz, reszketeg:
a csend ezüst pecsétje . . .*

*S ha meghal ott — hisz meglehet —
ki tudja, hogy mi szunnyad
a hó alatt, a rengeteg
kriptája lesz a Multnak.*

*Még nem tudom, ha elmegyek,
kié lesz sorsom titka,
de hirdetem: a lélek egy
s a földli lét: kalitka.*

*Ha zárján halál-kulcs forog
a Lélek szárnya lebben
s az Élet titka felragyog
a harsány végtelenben!*

· Széfeddin Szefket bej.